

اسلام و پژوهش های روان شناختی

سال دهم، شماره اول، پیاپی ۲۱، بهار و تابستان ۱۴۰۳ (ص ۹۹-۱۱۸)

نگرش به ازدواج؛ نقش قدرت من، انسجام خانواده و دینداری

Attitudes toward Marriage: The Role of Ego Strength, Family Cohesion, and Religiosity

سیمیما کریمی / کارشناسی ارشد روان شناسی دانشگاه آزاد، قم، ایران.

عباس علی هراتیان / دانشجوی دکتری روان شناسی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

Sima Karimi / Master's degree in Psychology, Azad University of Qom, Iran.

sima.karimi94@gmail.com

Abbasali Heratian / Assistant Professor in Family Department of Research Institute of Hawzeh and University, Qom, Iran.

a.haratiyan@gmail.com

Abstract

The present research aimed to investigate the predicting role of ego strength family cohesion and religiosity for attitude towards marriage.

The research method was descriptive–correlation. The target population of this research included all male and female students study in Qom Universities in 14011402–, which were selected by the convenience sampling method. Standard questionnaires of attitude towards marriage, ego strength, family cohesion and religious orientation were used to collect data. The obtained data were analyzed by calculating mean and standard deviation, Pearson correlation and regression and using spss software version 26.

The findings showed that ego strength and religiosity predict attitudes towards

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش قدرت من، انسجام خانواده و دینداری در پیش بینی نگرش به ازدواج دانشجویان انجام شد. روش پژوهش توصیفی- همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر شاغل به تحصیل شهر قم در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود که از روش نمونه گیری در دسترس استفاده گردید. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه های استاندارد نگرش نسبت به ازدواج، نیرومندی من (ایگو)، انسجام خانواده و جهت گیری مذهبی استفاده شد. داده های به دست آمده در سطح آمار توصیفی محاسبه میانگین و انحراف استاندارد و در سطح آمار استنباطی با استفاده از همبستگی پیرسون و رگرسیون، به وسیله نرم افزار spss نسخه ۲۶ تجزیه و تحلیل شد. یافته های

marriage and between My strength, family cohesion and religiosity have a positive and direct relationship with attitude towards marriage ($p < 0.01$).

Conclusion: according to the results of this research, it is suggested that universities and educational centers implement trainings in order to strengthen ego strength, the family cohesion, and the religiosity of the youth, for correcting the attitude towards marriage.

Key words: Attitude towards marriage, ego power, family cohesion, religiosity

پژوهش نشان داد قدرت من و دینداری، نگرش به ازدواج را پیش‌بینی می‌کنند و بین قدرت من، انسجام خانواده و دینداری با نگرش به ازدواج رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد ($P > 0.01$). با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش پیشنهاد می‌گردد که دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی با اجرای آموزش‌هایی در راستای تقویت قدرت من (شخصیت مؤثر، با عزت نفس و واقع‌بین)، استحکام و انسجام خانواده و دینداری جوانان، در جهت نگرش مثبت آنان به ازدواج اقدام نمایند.

واژگان کلیدی: ازدواج، قدرت من، خانواده، دینداری.

مقدمه

خانواده در سراسر تاریخ بشر، نهادی ثابت و پایدار است (استرانگ و کوهن^۱، ۲۰۱۳). پایه شکل‌گیری خانواده نیز ازدواج و پیوند میان زن و مرد است که به واسطه آن، تعهدی دائمی و منحصر به فرد بین آنها ایجاد می‌شود (مال^۲، ۲۰۱۳). از این جهت، ازدواج از مهم‌ترین مباحث در خانواده است که سمبل موفقیت اجتماعی و عامل مهم تأثیرگذار بر سلامت فردی است (رایمو و پارک^۳، ۲۰۲۰). با این حال، ازدواج در هر دوره و زمانی تحت تأثیر تحولات رفتار در خانواده است و به موازات آن هنجارها، ارزش‌ها، باورها و عقاید افراد درباره ازدواج و خانواده نیز تغییر می‌یابد و مجموعه‌ای از ارزش‌های نوین خانوادگی شکل می‌گیرد. این تغییر ارزش‌ها و نگرش‌های مربوط به ازدواج را می‌توان با تئوری‌های مختلفی بحث کرد. براساس نظر اینگلهارت^۴، گرایش‌های جدید در میان نسل‌های جوان بیشتر نفوذ می‌کند. با جانشین شدن نسل‌های جوان‌تر به جای نسل‌های بزرگ‌تر، جهان بینی متداول در این

1. Strong & Cohen.

2. Mal.

3. Raimo and Park.

4. Inglehart.

جوامع دگرگون می‌شود و در نگرش‌ها و ارزش‌های مربوط به ازدواج و تشکیل خانواده نیز تغییرات اساسی اتفاق می‌افتد (گروسی و یاری نسب، ۱۳۹۹). نگرش به ازدواج عبارت است از عقیده ذهنی و باورهای فرد در مورد ازدواج (ویلوبی^۲، ۲۰۱۰) که در مراحل اولیه زندگی شکل گرفته و شامل سازه‌ای نسبتاً ثابت است. افراد دارای نگرش مثبت نسبت به ازدواج، ازدواج فعلی یا آینده خود را شاد و موفق می‌دانند، اما افرادی که دارای نگرش منفی هستند، در این مورد انتظارات مثبت کمتری از ازدواج خود دارند. نگرش منفی نسبت به ازدواج با نگرش منفی به صمیمیت، رابطه جنسی، تعهد و میل به حفظ رابطه و تعارض بیشتر، رابطه دارد (ریگیو و ویزرف، ۲۰۰۸ به نقل از ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۹). آرمینا و توریا^۴ (۲۰۲۰) در پژوهش خود بیان نمودند که تفاوت‌های بین نسلی در نگرش‌های ازدواج می‌تواند هم ناشی از تغییرات ایده‌ای و هم ناشی از تفاوت‌های نسلی در مشخصه‌های اقتصادی-اجتماعی از جمله آموزش، اشتغال، خاستگاه شهری و سطح تحصیلات باشد.

از جمله عوامل تأثیرگذار بر نگرش به ازدواج از دیدگاه روان‌پویشی، توانمندی ایگو^۵ یا من است. از نظر فروید بنیانگذار روان‌تحلیل‌گری، شخصیت انسان دارای سه ساختار شامل اید، ایگو و سوپرایگو^۶ است. من یا ایگو به دومین ساختار شخصیت در نظریه فروید اطلاق می‌گردد که در اثر نیروهای موجود در نهاد به وجود می‌آید (فوشه، نایدو، بوتیا^۷، ۲۰۱۹). قدرت من یا ایگو به معنای ظرفیت فرد برای درک واقع‌بینانه شرایط مشکل‌زا و پاسخ دادن به آنها به شکل مؤثر می‌باشد. قدرت من کمک می‌کند تا به یک تعادل عاطفی رسیده و با استرس درونی و بیرونی سازگار شوید (عینی، ۱۳۹۷). قدرت من به توانایی‌هایی اشاره دارد که فرد را قادر می‌سازد با واقعیت کنار بیاید، در مدت نوباوگی از نهاد به وجود می‌آید و تنها منبع ارتباط فرد با دنیای بیرونی می‌شود، قدرت من تحت سلطه اصل واقعیت قرار دارد و می‌کوشد این اصل را جایگزین اصل لذت نهاد کند و به عنوان تنها حوزه ذهن که با دنیای بیرونی تماس دارد، شاخه تصمیم‌گیرنده شخصیت است. کسی که رشد خود نابسندهای دارد، برای سازگار

1. Attitude to marriage.

2. Willoughby.

3. Riggio & Weiserf.

4. Armina & Turia.

5. The power of the ego.

6. super ego.

7. Fouché & Naidu & Botha.

شدن با واقعیت، فاقد آمادگی کافی است. مرحله جوانی به‌ویژه، مسائل مهم رشد هویت خود در مقابل پراکندگی خود را به بار می‌آورد. اگر بزرگسالان بخواهند به سمت صمیمیت نه انزوا گام بردارند، باید روابط نزدیک و متعهدانه با دیگران برقرار کنند (عینی و دیگران، ۱۳۹۷). پژوهش صدفی، منیریور و میرزاحسینی (۱۳۹۹) که با هدف تبیین روابط ساختاری رابطه کیفیت روابط ابژه‌ای و ناپایداری ازدواج براساس نقش میانجی‌گر توانمندی ایگو انجام شد، یافته‌های پژوهش نشان داد همه مؤلفه‌های کیفیت روابط ابژه‌ای (بی‌کفایتی اجتماعی، خودمیان بینی، دلبستگی نالیمن و بیگانگی) به صورت مثبت و معناداری و همه مؤلفه‌های توانمندی ایگو (امید، خواسته، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خرد) به صورت منفی با متغیر ناپایداری ازدواج همبسته بودند.

همچنین انسجام خانواده^۱ به‌عنوان عاملی است که می‌تواند با نگرش جوانان به ازدواج مرتبط باشد. انسجام یکی از ساختارهای پرنفوذ خانواده محسوب می‌شود که بُعد مهمی برای تلاش جهت درک متقابل در میان اعضای خانواده است (حسین‌خان‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹). انسجام خانواده یعنی با هم بودن اعضای خانواده که احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی نسبت به یکدیگر دارند. به عقیده لینگرن^۲، انسجام خانواده (پیوند عاطفی و هیجانی بین اعضای خانواده و احساس نزدیک بودن) از طریق احساس تعلق و پذیرش در نظام خانواده ابراز می‌شود (شهبهانی و صف‌آرا، ۱۴۰۱). کاهش انسجام در خانواده و افزایش تعارضات بین فردی می‌تواند به کاهش انعطاف‌پذیری خانواده و در نتیجه ایجاد مشکلاتی در تعاملات آنان منجر شود. انسجام پایین خانواده می‌تواند به افسردگی و کاهش پذیرش اجتماعی منتهی شود و نیز پایین بودن انسجام با احساسات نداشتن تعلق همراه است (راجیش^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). ارتباط عاطفی اعضای خانواده و پیوستگی و علاقه آنان به یکدیگر به‌ویژه بین زن و شوهر در نگرش فرزندان آنان به ازدواج و تشکیل زندگی نقش تأثیرگذاری دارد و رغبت آنان به ازدواج را سبب می‌شود (شهبهانی و صف‌آرا، ۱۴۰۱). با این حال مشاهده زندگی زناشویی افراد در سطح جامعه و مطالعه پژوهش‌های موجود در این زمینه بیانگر آن است که در همه زندگی‌های خانوادگی، فضای صمیمانه، آرامش، محبت و عشق برقرار نیست، تفاهم بین همه زوجین وجود ندارد و در بین اعضای خانواده همبستگی

1. Family cohesion.

2. Lingren.

3. Rajesh.

و پیوند عاطفی مناسب وجود ندارد و این مسئله بر نگرش جوانان به ازدواج و تشکیل زندگی اثر نامناسب دارد (پری پور، ۱۳۹۸). پژوهش آشته و کرمی (۱۳۹۷) نشانگر این است که ویژگی‌های خانواده مبدأ از جمله انسجام آن، می‌تواند بر نگرش به ازدواج تأثیرگذار باشد. عامل مهم دیگری که بر نگرش جوانان به ازدواج تأثیرگذار است اعتقادات دینی و پایبندی‌های مذهبی آنان است. می‌توان عنوان کرد که دین، تأثیرات شگرفی را بر روی خانواده و تشکیل آن دارد. ادی عنوان می‌کند که دین عاملی برای کاهش انزوای اجتماعی، تحکیم همبستگی اجتماعی، زمینه‌ای برای پذیرش هنجارها و افزایش پیوند و انسجام درون خانواده است (بابایی و همکاران، ۱۳۹۵). نگرش دین اسلام به ازدواج به عنوان یک امر مبارک و تأمین‌کننده صلح و آرامش در جامعه و سبب تشکیل کانون خانواده است. لذا از آن به عنوان یک سنت اسلامی یاد شده و به عنوان یک فضیلت مورد توجه قرار گرفته است. پیوند ازدواج در دین اسلام از ارزش زیادی برخوردار است و به جایگاه خانواده و نقش تربیتی آنان اهمیت زیادی داده شده و آموزه‌های دین در جهت تحکیم و انسجام خانواده می‌باشد. از کلام ارزشمند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که فرمودند: «هیچ بنایی در اسلام، نزد خداوند، محبوب‌تر از ازدواج نیست^۲»، اهمیت پرداختن به موضوع خانواده و نگرش مثبت به این رکن مهم اجتماع، آشکار است (پناهی، ۱۳۸۵). پژوهش شفائی مقدم، نیازی و شاطریان (۱۳۹۴) نشان داده است که افراد دین‌دار^۳ نگرش مثبت‌تری به ازدواج و تشکیل خانواده دارند. سرایی و اوجاقلو (۱۳۹۲) در پژوهش خود بیان نمودند که دینداری رابطه مثبت و مستقیمی بر ارزش ازدواج دارد.

پیشینه پژوهشی نشان‌دهنده پژوهش‌های زیادی در زمینه ارتباط بین دینداری و نگرش به ازدواج است؛ اما توجه به ویژگی‌های شخصی و جایگاه خانواده در نگرش جوانان به ازدواج کمتر مورد توجه قرار گرفته است و در این زمینه، خلأ پژوهشی وجود دارد؛ زیرا درک اینکه عوامل مختلف فردی، خانوادگی، فرهنگی، اجتماعی و... بر نگرش به ازدواج جوانان تأثیرگذار است از اهمیت زیادی برخوردار است و انجام پژوهش با متغیرهای تأثیرگذار بر نگرش به ازدواج از اهمیت و ضرورت ویژه‌ای برخوردار است. از این رو، این پژوهش با هدف تعیین نقش قدرت من، انسجام خانواده و دینداری در نگرش به ازدواج، می‌خواهد به این سؤال پاسخ دهد که آیا قدرت من، انسجام خانواده و دینداری، نگرش به ازدواج را پیش‌بینی می‌کنند؟

1. Eddie.

۲. «ما بناء فی الاسلام أحب الی الله تعالی من التزویج» (شیخ صدوق، الفقیه، قم، انتشارات اسلامی، ۱۴۰۴ق، ج ۳، ص ۳۸۳).

3. religious.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان دختر و پسر شاغل به تحصیل شهر قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ هستند. روش نمونه‌گیری با استفاده از روش نمونه در دسترس می‌باشد که حداقل حجم نمونه برابر فرمول تاباچنیک و فیدل^۱ (۲۰۰۱)، ۱۷۰ نفر برآورد شده است. پرسشنامه‌های پژوهش از طریق ارسال لینک برای آزمودنی‌ها تکمیل شده و به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی برای هر شرکت‌کننده، یک کد تعیین شده و به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که تمامی اطلاعات آنها محرمانه نزد مجری پژوهش نگهداری می‌شود. همچنین آن‌ها از نتایج پژوهش آگاه شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها به دو صورت آمار توصیفی و استنباطی در نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۶ انجام شده است.

ابزار پژوهش

الف. پرسشنامه نگرش نسبت به ازدواج^۲: پرسشنامه نگرش نسبت به ازدواج توسط براتن و روزن^۳ (۱۹۹۸) به منظور سنجش نگرش نسبت به ازدواج طراحی و تدوین شده است و در ایران توسط نیلفروشان و همکاران (۱۳۹۲) اعتباریابی شده است. این پرسشنامه دارای ۲۳ سؤال و چهار مؤلفه نگرش بدبینانه به ازدواج (۸ سؤال)، نگرش خوش‌بینانه به ازدواج (۶ سؤال)، نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج (۶ سؤال) و نگرش ایدال‌گرایانه به ازدواج (۳ سؤال) می‌باشد و براساس طیف چهارگزینه‌ای لیکرت به سنجش نگرش نسبت به ازدواج می‌پردازد. نمره‌گذاری پرسشنامه برای گزینه کاملاً مخالفم^۱، مخالفم^۲، موافقم^۳ و کاملاً موافقم^۴ می‌باشد. در این پرسشنامه، سؤالات ۱، ۳، ۵، ۸، ۱۲، ۱۶، ۱۹، ۲۰ و ۲۳ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند و دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۲۳ تا ۹۲ خواهد بود. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده میزان بیشتر نگرش نسبت به ازدواج است و بالعکس. در پژوهش نیلفروشان و همکاران (۱۳۹۲) ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده پرسشنامه بالای ۰/۷ برآورد شد. همچنین خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۲) این مقیاس را بر روی ۴۹۹ دانشجویان مقطع کارشناسی در یک دوره روانشناسی مقدماتی هنجاریابی نموده‌اند. پایایی این مقیاس را در دانش‌آموزان با فاصله زمانی شش هفته به روش آزمون

1. Tabachnik & Fidel.

2. Attitude towards marriage questionnaire.

3. Bratton & Rosen.

مجدد ۸۵/۰ و به روش آلفای کرونباخ ۸۲/۰ گزارش کردند. همچنین با همبسته کردن این مقیاس با مقیاس‌های مشابه همبستگی بالای ۷۷/۰ را گزارش نموده‌اند. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه نگرش به ازدواج ۷۶/۰ به دست آمده است.

ب. پرسشنامه نیرومندی من^۱ (ایگو): پرسشنامه نیرومندی من (ایگو) توسط مارکستروم^۲ و همکاران (۱۹۷۷) به منظور سنجش روانی اجتماعی نیرومندی من طراحی و تدوین شده است. دارای ۳۲ سؤال و ۸ مؤلفه شامل امید (سوالات ۸، ۲۱، ۲۴ و ۲۹)، اراده (سوالات ۱، ۱۲، ۱۵ و ۳۲)، هدف (سوالات ۹، ۱۶، ۲۲ و ۳۱)، شایستگی (سوالات ۵، ۶، ۱۷ و ۱۹)، وفاداری (سوالات ۱۱، ۱۳، ۲۳ و ۲۶)، عشق (سوالات ۳، ۷، ۲۰ و ۳۰)، مراقبت (سوالات ۴، ۱۰، ۱۸ و ۲۸) و خردمندی (سوالات ۲، ۱۴، ۲۵ و ۲۷) می‌باشد و براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم^۱ تا کاملاً موافقم^۵) به نیرومندی من می‌پردازد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۳۲ تا ۱۶۰ خواهد بود. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر نیرومندی من خواهد بود و بالعکس. مارکستروم و همکاران (۱۹۹۷) پایایی آن را با روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، ۶۸/۰ گزارش کردند. الطافی (۱۳۸۸) نیز آلفای کرونباخ آن را روی نمونه‌ای ایرانی ۹۱/۰ و پایایی دونیمه‌سازی مقیاس را ۷۷/۰ گزارش کرده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه قدرت من ۷۹/۰ به دست آمده است.

ج. پرسشنامه انسجام خانواده^۳: این پرسشنامه براساس مبانی نظری انسجام خانواده، با الهام از مدل ترکیبی اولسون^۴ (۱۹۹۹) و به وسیله سامانی (۱۳۸۱) ساخته شده است. دارای ۲۸ سؤال است که از طریق آن می‌توان به میزان انسجام خانوادگی پی برد و همبستگی بین افراد خانواده را که مهم‌ترین رکن ایجاد کننده انسجام خانوادگی است، تعیین نمود. براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم^۱ تا کاملاً موافقم^۵) انسجام خانواده را می‌سنجد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۲۸ تا ۱۴۰ می‌باشد. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر انسجام خانواده است و بالعکس. ضریب آلفا برای کل مقیاس ۹۰/۰ و پایایی برای کل مقیاس ۷۹/۰ گزارش شده است (سامانی، ۱۳۸۱). همچنین، در بررسی دیگری که به وسیله سامانی انجام شد، ضریب همسانی درونی مقیاس ۸۵/۰ ضریب آلفای

1. My strength questionnaire.

2. Markstrom.

3. Family cohesion questionnaire.

4. Olson.

کرونباخ ۰/۷۹ و ضریب پایایی با روش بازآزمایی نیز ۰/۸۰ گزارش شده است. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ استحکام خانواده ۰/۸۶ به دست آمده است.

د. پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی^۱: این پرسشنامه توسط آذربایجانی (۱۳۸۲) تهیه شده است. شامل ۲۹ سؤال بوده و دارای سه خرده مقیاس شامل جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت علیهم‌السلام (باسؤالات ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۹-۱۱-۱۲-۱۳-۲۶-۲۹)، جهت‌گیری دین‌محورانه (باسؤالات ۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۳-۲۵-۲۷) و جهت‌گیری خداسو و آخرت‌نگر (باسؤالات ۸-۱۰-۲۱-۲۲-۲۴-۲۸) است. نمره‌گذاری پرسشنامه در طیف چهار درجه‌ای لیکرت و برای گزینه کاملاً مخالفم، تا حدی مخالفم، تا حدی موافقم^۲ و کاملاً موافقم^۳ می‌باشد. در این پرسشنامه، نمره‌گذاری سؤالات ۱۴-۱۶-۱۷ به صورت معکوس است. ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۴ به دست آمد (آذربایجانی، ۱۳۸۲). در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۲ به دست آمده است.

یافته‌های پژوهش

تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۶ انجام شد. در این قسمت متغیرهای پژوهش با آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) توصیف شده‌اند. جدول ۱ ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

1. Questionnaire of religious orientation.

جدول ۱ ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (فراوانی ۱۷۰ نفر)

متغیرهای پژوهش	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
امید	۸	۲۰	۱۳/۴۵	۲/۱۵۹
اراده	۸	۱۹	۱۳/۰۵	۲/۰۲۳
هدف	۸	۱۸	۱۳/۰۲	۱/۸۴۳
شایستگی	۸	۱۹	۱۳/۱۴	۱/۹۷۹
وفاداری	۸	۱۹	۱۳/۱۵	۲/۱۰۳
عشق	۶	۱۷	۱۲/۱۳	۱/۹۶۶
مراقبت	۹	۱۹	۱۲/۸۱	۱/۸۲۱
خردمندی	۸	۲۰	۱۳/۲۴	۱/۷۱۵
نمره کل قدرت من	۸۴	۱۳۲	۱۰۳/۹۸	۹/۳۴۰
جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت	۳	۳۹	۲۹/۶۱	۸/۷۰۱
جهت‌گیری دین محورانه	۳	۲۷	۱۷/۰۳	۶/۱۰۲
جهت‌گیری خداسو و آخرت نگر	۳	۱۸	۱۴/۷۹	۳/۵۱۳
نمره کل دینداری	۱۰	۸۴	۶۱/۴۳	۱۷/۰۹۶
نمره کل انسجام خانواده	۶۴	۱۰۶	۸۸/۸۵	۷/۲۴۸
نمره کل نگرش به ازدواج	۱۵	۷۴	۵۱/۹۸	۹/۰۷۳

جدول ۱ نشان‌دهنده کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش و خرده مقیاس‌های مربوط به هر متغیر است. به منظور بررسی نرمال بودن توزیع مشاهدات از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ و به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام^۲، آزمون همبستگی پیرسون^۳ استفاده شد. جدول ۲ بررسی نرمال بودن داده‌های پژوهش که با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف انجام شده را نشان می‌دهد.

1. One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test.

2. Stepwise.

3. Pearson Correlation.

جدول ۲ آزمون کلموگروف- اسمیرنوف جهت نرمال بودن توزیع نمرات

زیر مقیاس‌ها	ارزش ks	سطح معناداری p
قدرت من	۰/۹۸۵	۲۱۴/۰
انسجام خانواده	۰/۷۸۹	۱۴۲/۰
دینداری	۰/۴۸۷	۳۱۸/۰
نگرش به ازدواج	۰/۰۹۸	۱۸۶/۰

با توجه به نتایج جدول شماره ۲ که نشان دهنده عدم معناداری در سطح ($P > 0/05$) است، در نتیجه فرض نرمال بودن داده‌ها برای توزیع نمرات تمامی متغیرها تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان از رگرسیون گام‌به‌گام استفاده کرد. جدول ۳ مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه متغیرها را نشان می‌دهد.

جدول ۳ آزمون ضریب تحمل (تولرنس) و تورم واریانس بررسی هم‌خطی چندگانه

متغیرهای پژوهش	ضریب تحمل (تولرنس)	تورم واریانس
قدرت من	۰/۶۲	۱/۵۲
انسجام خانواده	۰/۸۷	۱/۶۳
دینداری	۰/۹۴	۱/۳۲
نگرش به ازدواج	۰/۸۱	۱/۳۶

در جدول ۳ با توجه به اینکه مقادیر بزرگ‌تر از صفر است، عدم وجود تولرنس را نشان می‌دهد. همچنین نظر به اینکه مقدار ضریب تورم واریانس کمتر از ۱۰ است، در نتیجه، عدم تورم واریانس وجود دارد. بنابراین، مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه تأیید می‌شود و می‌توان از رگرسیون گام‌به‌گام استفاده کرد. جدول ۴ همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴ ماتریس همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش

متغیرها	قدرت من	انسجام خانواده	دینداری	نگرش به ازدواج
قدرت من	۱			
انسجام خانواده	۰/۶۳۱**	۱		
دینداری	۰/۴۶۹**	۰/۶۳۵**	۱	
نگرش به ازدواج	۰/۶۱۱**	۰/۴۶۵**	۰/۴۱۷**	۱

(**) معناداری در سطح ۰/۰۱ و (*) معناداری در سطح ۰/۰۵
 برابر نتایج جدول شماره ۴ ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با قدرت من ($r = 0/417, P < 0/01$) و با انسجام خانواده ($r = 0/465, P < 0/01$) و با دینداری ($r = 0/417, P < 0/01$) به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است. جدول ۵ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک در هر گام را نشان می‌دهد.

جدول ۵ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک در هر گام

گام	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰/۶۳۷	۰/۴۰۵	۰/۴۰۲	۵۹/۴۲۵
۲	۰/۶۶۰	۰/۴۲۶	۰/۴۲۹	۵۸/۰۴۷
۱. پیش بین‌ها: (ثابت)، قدرت من				
۲. پیش بین‌ها: (ثابت)، قدرت من و دینداری				

جهت آزمون فرضیه اصلی، از روش آماری رگرسیون گام به گام استفاده شد. در جدول ۵ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک در هر گام در معادله رگرسیون نشان داده شده است که در گام اول ضریب همبستگی و ضریب تعیین قدرت من با نگرش به ازدواج برابر با ۰/۶۳۷ و ۰/۴۰۵ است و در گام دوم ضریب همبستگی و ضریب تعیین قدرت من و دینداری با نگرش به ازدواج برابر با ۰/۶۶۰ و ۰/۴۳۶ است. همچنین متغیر انسجام خانواده در گام دوم به علت معنادار نبودن از معادله خارج شد. به عبارت دیگر؛ تقریباً ۴۴ درصد تغییر و افزایش در نگرش به ازدواج به علت قدرت من و دینداری است. جدول ۶ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک در هر گام را نشان می‌دهد.

جدول ۶ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش بین و متغیر ملاک در هر گام

گام	R	مجذور R	مجذور R تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰/۶۱۱	۰/۳۷۳	۰/۳۷۰	۷/۲۰۳
۲	۰/۶۳۳	۰/۴۰۱	۰/۳۹۴	۷/۰۶۴
۱. پیش بین‌ها: (ثابت)، قدرت من				
۲. پیش بین‌ها: (ثابت)، قدرت من و جهت گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت				

جهت آزمون فرضیه اصلی، تمامی متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها وارد معادله رگرسیون شد و از روش آماری رگرسیون گام‌به‌گام استفاده شد. در جدول ۶ ضرایب همبستگی متغیرهای پیش‌بین و متغیر ملاک در هر گام در معادله رگرسیون نشان داده شده است که در گام اول ضریب همبستگی و ضریب تعیین قدرت من با نگرش به ازدواج برابر با ۰/۶۱۱ و ۰/۳۷۳ است و در گام دوم ضریب همبستگی و ضریب تعیین قدرت من و جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت علیهم‌السلام با نگرش به ازدواج برابر با ۰/۶۳۳ و ۰/۴۰۱ است. همچنین سایر متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها در گام دوم به علت معنادار نبودن از معادله خارج شدند. به عبارت دیگر؛ تقریباً ۳۹ درصد تغییر و افزایش در نگرش به ازدواج به علت قدرت من و جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت علیهم‌السلام است. جدول ۷ نتایج رگرسیون برای پیش‌بینی نگرش به ازدواج به وسیله قدرت من، انسجام خانواده و دینداری را نشان می‌دهد.

جدول ۷ نتایج رگرسیون برای پیش‌بینی نگرش به ازدواج به وسیله قدرت من،

انسجام خانواده و دینداری

مدل	ضریب B	خطای استاندارد	ضریب Beta	t	معناداری
۱					
(Constant)	-۱۰/۴۱۶	۶/۲۵۹	---	-۱/۶۶۴	۰/۹۸۰
قدرت من	۶/۶۰۰	۱/۰۶۰	۶/۱۱۰	۱۰/۰۰۸	۱۰۰۰/
(Constant)	-۸/۲۴۶	۶/۱۸۸	----	-۱/۳۳۳	۱/۸۴۰
۲					
قدرت من	۵/۲۵	۱/۰۶۵	۵/۳۵۰	۸/۱۰۷	۱۰۰۰/
جهت‌گیری مناسکی	۱/۹۰	۱/۰۶۰	۱/۸۳۰	۲/۷۶۸	۰۰۶۰/

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، در گام اول، متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها وارد معادله شده است؛ در این حالت، ضریب رگرسیون فقط برای متغیر قدرت من دارای اثر معناداری در رابطه با نگرش به ازدواج است. در گام دوم، متغیر جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت علیهم‌السلام دارای اثر معناداری در رابطه با نگرش به ازدواج است. بنابراین متغیر قدرت من با ضریب استاندارد بتا ($\beta = -0/535, P = 0/001$) قادر به پیش‌بینی نگرش به ازدواج است و متغیر جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل بیت علیهم‌السلام با ضریب استاندارد بتا ($\beta = -0/183, P = 0/006$) قادر به پیش‌بینی نگرش به ازدواج است. جدول ۸ نشان می‌دهد متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها به علت معنادار نبودن از معادله خارج شدند.

جدول ۸ جدول متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها که
به علت معنادار نبودن از معادله خارج شدند

Excluded Variables ^a					
Collinearity Statistics	Partial Correlation	Sig.	t	Beta In	Model
Tolerance					
.۵۳۱	-.۰۱۵	.۸۴۳	-.۱۹۸	-.۰۱۷ ^b	امید
.۵۰۵	-.۰۲۵	.۷۴۳	-.۳۲۸	-.۰۲۸ ^b	اراده
.۶۳۱	-.۰۰۹	.۹۰۵	-.۱۲۰	-.۰۰۹ ^b	هدف
.۵۶۸	.۱۶۰	.۰۳۷	۲,۰۹۷	.۱۶۸ ^b	شایستگی
.۷۰۶	-.۰۲۸	.۷۱۷	-.۳۶۳	-.۰۳۶ ^b	وفاداری
.۷۸۳	.۰۴۷	.۵۴۳	.۶۱۰	.۰۴۳ ^b	عشق
.۶۹۸	-.۱۴۸	.۰۵۵	-۱,۹۳۳	-.۱۴۰ ^b	مراقبت
.۷۴۸	.۰۱۹	.۸۰۸	.۲۴۳	.۰۱۷ ^b	خردمندی
.۶۰۲	.۱۲۹	.۰۹۴	۱,۶۸۴	.۱۳۲ ^b	انسجام خانواده
.۸۲۵	.۲۰۹	.۰۰۶	۲,۷۶۸	.۱۸۳ ^b	جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل‌بیت
.۷۵۲	.۱۲۶	.۰۰۲	۱,۶۴۴	.۱۱۵ ^b	جهت‌گیری دین محورانه
.۸۵۵	.۱۵۱	.۰۰۰	۱,۹۷۱	.۱۲۹ ^b	جهت‌گیری خداسو و آخرت‌نگر
.۷۸۰	.۱۸۶	.۰۰۵	۲,۴۵۱	.۱۶۷ ^b	دینداری
.۵۳۱	-.۰۱۸	.۸۱۵	-.۲۳۵	-.۰۱۹ ^c	امید
.۵۰۲	-.۰۱۰	.۹۰۱	-.۱۲۵	-.۰۱۱ ^c	اراده
.۶۳۰	-.۰۱۷	.۸۳۰	-.۲۱۵	-.۰۱۶ ^c	هدف
.۵۶۳	.۱۴۴	.۰۶۲	۱,۸۷۷	.۱۴۹ ^c	شایستگی
.۷۰۶	-.۰۲۷	.۷۲۹	-.۳۴۷	-.۰۲۵ ^c	وفاداری
.۷۶۸	.۰۱۹	.۸۰۳	.۲۵۰	.۰۱۷ ^c	عشق
.۶۹۴	-.۱۳۵	.۰۸۲	-۱,۷۴۹	-.۱۳۵ ^c	مراقبت
.۷۳۴	.۰۴۸	.۵۳۳	.۶۲۴	.۰۴۴ ^c	خردمندی
.۴۷۳	.۰۳۷	.۶۳۲	.۴۸۰	.۰۴۳ ^c	انسجام خانواده
.۳۵۸	-.۰۳۸	.۶۲۹	-.۴۸۴	-.۰۴۹ ^c	جهت‌گیری دین محورانه
.۲۴۸	-.۰۴۹	.۵۳۱	-.۶۲۸	-.۰۷۶ ^c	جهت‌گیری خداسو و آخرت‌نگر
.۰۶۴	-.۰۵۱	.۵۰۸	-.۶۶۴	-.۱۵۷ ^c	دینداری

Dependent Variable: نگرش به ازدواج

Predictors in the Model: (Constant), قدرت من

Predictors in the Model: (Constant), جهت‌گیری مناسکی و ارتباط با اهل‌بیت

همانطور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، متغیرهای پیش‌بین و زیرمقیاس‌های آنها در گام دوم به علت معنادار نبودن از معادله خارج شدند. جدول ۹ ماتریس همبستگی بین ابعاد قدرت من و ابعاد دینداری و انسجام خانواده با نگرش به ازدواج را نشان می‌دهد.

جدول ۹ ماتریس همبستگی بین ابعاد قدرت من و ابعاد دینداری و انسجام خانواده با نگرش به ازدواج

نگرش به ازدواج	دینداری	جهت‌گیری خداسو	جهت‌گیری دین محاورانه	جهت‌گیری مناسکی	انسجام خانواده	قدرت من	خردمندی	مراقبت	عشق	وفاداری	شایستگی	هدف	آزاده	امید	متغیرها
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱
															۲
													۱		۳
														۱	۴
										۱					۵
									۱						۶
								۱							۷
							۱								۸
						۱									۹
					۱										۱۰
				۱											۱۱
			۱												۱۲
		۱													۱۳
	۰/۹														۱۴
	۰/۸	۰/۹۰۳													
	۰/۳		۰/۳۹۱												۱۵
	۰/۴۱۷		۰/۴۹۷												۴۳

جدول ۹ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با نمره کل قدرت من ($r = 0/611$, $P < 0/01$) به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است. به بیان دیگر؛ با افزایش قدرت من، نگرش به ازدواج هم افزایش می‌یابد. همچنین ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با ابعاد قدرت من از $r = 0/312$ تا $r = 0/497$ به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است ($P < 0/01$). به عبارت دیگر؛ با افزایش ابعاد قدرت من، نگرش به ازدواج هم افزایش می‌یابد. همچنین ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با انسجام خانواده ($P < 0/01$)، به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است. بدین معنی که با افزایش انسجام

خانواده، نگرش به ازدواج هم افزایش می‌یابد. همچنین ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با نمره کل دینداری ($r = 0/417, P < 0/01$) به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است و نشان می‌دهد که با افزایش دینداری، نگرش به ازدواج هم افزایش می‌یابد و نیز ضریب همبستگی بین نگرش به ازدواج با ابعاد دینداری از $r = 0/391$ تا $r = 0/407$ به صورت مثبت از نظر آماری معنادار است ($P < 0/01$). به عبارت دیگر؛ با افزایش ابعاد دینداری، نگرش به ازدواج هم افزایش می‌یابد. بنابراین نتایج جدول شماره ۹ نشان می‌دهد که میان قدرت من، انسجام خانواده و دینداری، با نگرش به ازدواج ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف پیش‌بینی نگرش به ازدواج براساس قدرت من، انسجام خانواده و دینداری انجام شده است. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد در گام نخست، قدرت من با نگرش به ازدواج با ضریب تعیین برابر با $0/637$ و $0/405$ در گام دوم، قدرت من و دینداری با نگرش به ازدواج با ضریب تعیین برابر با $0/660$ و $0/436$ نگرش به ازدواج را پیش‌بینی می‌کنند. اما انسجام خانواده در گام دوم به علت معنادار نبودن از معادله خارج گردید. تقریباً ۴۴ درصد تغییر و افزایش در نگرش به ازدواج جوانان به علت قدرت من و دینداری بوده است. یافته اول پژوهش با یافته‌های پژوهش آرمینا و توریبا (۲۰۲۰)، صدفی و همکاران (۱۳۹۹)، شفایی مقدم و همکاران (۱۳۹۴) و سرایی و اوچاقلو (۱۳۹۲) همسو بوده و از آن حمایت می‌کنند. در تبیین یافته اول پژوهش می‌توان گفت نگرش و دیدگاه افراد به ازدواج از عوامل مختلفی ناشی می‌شود. بعضی، ازدواج را به عنوان راه قانونی برای دستیابی به امیال جنسی می‌دانند و برخی، ازدواج را وسیله تشکیل خانواده و سر و سامان یافتن و جدا شدن از زندگی مجردی و عده‌ای ازدواج را در راستای تداوم زندگی و دستیابی به اهدافی می‌دانند که ازدواج هم در مسیر آن قرار دارد و عده‌ای نیز ازدواج را راه رسیدن به عشق خود دانسته و تمام تلاش خود را برای فراهم نمودن زمینه‌ها و شرایط آن انجام می‌دهند. علاوه بر این دیدگاه‌ها و نگرش‌های متعددی در بین افراد و به‌ویژه جوانان درباره ازدواج می‌تواند وجود داشته باشد که این نگرش‌ها از عوامل مختلفی ناشی می‌شوند (گشکی، ۱۳۹۶). نتیجه حاصل از پژوهش حاضر نیز بیانگر نقش متغیرهای قدرت من و دینداری در نگرش افراد به ازدواج می‌باشد و این امر نشان‌دهنده این است که قدرت شخص برای برخورد مؤثر با واقعیت‌های زندگی و گرایش‌ات دینی و مذهبی افراد در نگرش آنان نسبت به ازدواج مؤثر

بوده و این ویژگی‌های مثبت می‌تواند سبب‌ساز گرایش بیشتر افراد برای تشکیل خانواده و اجرای این سنت دینی باشد.

یافته دوم پژوهش که نشان داده بین قدرت من، انسجام خانواده و دینداری، با نگرش به ازدواج ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد با یافته‌های پژوهش‌های آرمینا و توریا (۲۰۲۰)، صدفی و همکاران (۱۳۹۹)، شفایی مقدم و همکاران (۱۳۹۴)، سرایی و او جاقلو (۱۳۹۲) و آشته و کرمی (۱۳۹۷) همسو بوده و از آن حمایت می‌کنند. در تبیین یافته دوم پژوهش می‌توان گفت که متغیرهای قدرت من، انسجام خانواده و دینداری جوانان در نگرش آنان نسبت به ازدواج تأثیر گذارند؛ یعنی استقلال شخصی و فکری افراد و داشتن اراده پایدار در زندگی که ناشی از من مستقل آنان است می‌تواند در ترسیم آینده زندگی آنان در مسیر مشخص نقش داشته باشد و افراد براساس قوانین و اصول جامعه و در چهارچوب‌های تعیین شده اجتماعی زندگی خود را سامان داده و در آن مسیر حرکت کنند. افرادی که از توان و قدرت نفسانی کافی برای مدیریت نمودن نیازهای جسمی و روانی خود برخوردارند، قادرند خواسته‌های درونی خود را در مسیری سالم و جامعه‌پسند هدایت کنند. همچنین وقتی خانواده انسجام و تشکل کافی در ابعاد مختلف به‌ویژه در بعد عاطفی و روانی داشته باشد که اغناکننده روحی افراد باشد و نیز پایبندی افراد به خانواده و تشکیل آن برای داشتن زندگی سالم و هدفمند، رابطه مستقیمی به توجه به ازدواج و گرایش جوانان جامعه به آن دارد و جوانان در سایه این دیدگاه‌ها و توانمندی‌ها می‌آموزند که بهترین راه، برطرف نمودن نیازهای جسمی و روحی و رسیدن به تکامل شخصی، برقراری ارتباط با جنس مخالف در چهارچوب قانون ازدواج است و از این طریق است که انسان‌ها ضمن بقای نسل، می‌توانند در قالب چهارچوبی صحیح و سالم مسیر زندگی خود را ادامه دهند و از آسیب‌ها و انحرافات مختلف اجتماعی در امان باشند. در رابطه با ارتباط بین باورهای اعتقادی و نگرش به ازدواج باید گفت علاوه بر مسائل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر نگرش افراد جامعه به ازدواج باورهای و اعتقادات دینی آنها می‌باشد. ادیان مختلف همواره ازدواج را به عنوان یک امر مقدس در راستای تشکیل خانواده و تولید نسل و دوری از گناه و انحرافات اخلاقی، ترویج نموده و بر اهمیت آن تأکید نموده‌اند. از این رو، در جوامع دینی و در بین خانواده‌های معتقد و پایبند به دین و مذهب، ازدواج و تشکیل خانواده به عنوان یک امر مهم و ضروری برای جوانان مورد توجه قرار می‌گیرد (آذربایجانی و همکاران، ۱۳۸۵). در اسلام، بنیادی‌ترین واحد جامعه، خانواده است و اهمیت ویژه‌ای به خانواده داده شده و مایه آرامش انسان‌ها دانسته

شده است: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً»؛ یعنی یکی از نشانه‌های او این است که از خود شما برای شما همسر آفرید تا با او آرام گیرید و میان شما مهر و محبت قرار داد (سوره روم: ۲۱). در جهان بینی اسلامی برای تمامی نیازها و غرایز انسانی راهکاری در نظر گرفته شده است. در این باره می‌توان گفت که مسئله ازدواج، بهترین راهکار برای یکی از این غرایز انسانی است که از دیدگاه اسلامی اهمیت بسیاری دارد. بهترین زمان برای ازدواج از دیدگاه اسلام، دوره جوانی است؛ زیرا برای شروع به هر کاری دوره‌ای مناسب وجود دارد و جوانی، فصل ازدواج جوانان است و این، وظیفه خانواده و دین است که با تربیت مناسب فرزندان و ایجاد نگرش مثبت نسبت به ازدواج در آنان، جوانان را برای ازدواج در فصل خودش آماده نموده و از این طریق آنان را در مسیر صحیح زندگی قرار دهند.

این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بوده است؛ از جمله اینکه برای جمع‌آوری داده‌ها از نمونه در دسترس استفاده شده که تعمیم‌پذیری نتایج آن به جامعه آماری را دشوار می‌سازد. با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌گردد که خانواده‌ها، مراکز آموزشی و تربیتی و مبلغان دینی در آماده‌سازی جوانان برای ازدواج در زمان مناسب، با ایجاد نگرش مثبت نسبت به ازدواج در آنان اقدام نمایند تا در سایه این سنت الهی و نبوی جامعه را از انحرافاتی که آسیب‌های روحی و جسمی برای اعضای آن دارد مصون دارند.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مطالعه با مجوز دانشگاه آزاد اسلامی در جامعه آماری دانشجویان پسر و دختر شهر قم با رعایت ملاحظات اخلاقی برای جمع‌آوری داده‌ها انجام شده است.

فهرست منابع

- آذربایجانی، مسعود. (۱۳۸۲). *تهیه آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام*، نشریه روش شناسی علوم انسانی، ش ۲۹.
- آذربایجانی، مسعود؛ سالاری فر، محمدرضا؛ کاویانی، محمد؛ عباسی، اکبر و موسوی؛ سیدمهدی. (۱۳۸۵). *روانشناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلام*. تهران: انتشارات سمت.
- آشته، کژال و کرمی، جهانگیر. (۱۳۹۷). *پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبک‌های دلبستگی و جو خانوادگی در دانشجویان دختر مجرد دانشگاه رازی کرمانشاه*. رویش روان‌شناسی. سال هفتم. شماره ۱۱ (پیاپی ۳۲).

- ابراهیمی، نازیلا، کرابی، امین، عباسپور، ذبیح‌الله، شهبازی، مسعود. (۱۳۹۹). **بررسی تأثیر ابعاد هویت فردی بر نگرش به ازدواج با میانجیگری مؤلفه‌های افق ازدواج در دانشجویان پسر مجرد تحصیلات تکمیلی**، پژوهش‌های روانشناسی اجتماعی، شماره سی و نهم، ص ۸۲-۵۹.
- الطافی، شیدا. (۱۳۸۸). **بررسی و مقایسه قدرت من و ویژگی‌های شخصیتی افراد وابسته به مصرف مواد و غیروابسته**. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شاهد، تهران.
- بابایی، ناهید، بلالی، اسماعیل، نقدی، اسدالله، کریمی، احمد. (۱۳۹۵). **تأثیر میزان دینداری بر انسجام خانوادگی در شهر همدان، فصل‌نامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)**، دوره ۹، شماره ۴، صفحات ۲۶-۷.
- پری‌پور، احسان. (۱۳۹۸). **بررسی رابطه ارزش‌های شخصی و انسجام خانواده با تعارضات زناشویی دانشجویان متأهل**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، ص ۱۰-۱.
- پناهی، علی‌احمد. (۱۳۸۵). **ازدواج در اسلام: با نگاهی به کارکردهای تربیتی و روان‌شناختی**، مجله معرفت، شماره ۱۰۴.
- حسین‌خان‌زاده، علی، عیسی‌پور، محمد، یگانه، طاهره، محمدی، رضا. (۱۳۹۹). **بررسی انسجام خانواده در خانواده‌های دارای کودکان ناتوان ذهنی**، مجله علوم اجتماعی و رفتاری، شماره ۸۴، ص ۵۷-۴۳.
- خجسته‌مهر، رضا، ممبینی، جعفر و اصلانی، خالد. (۱۳۹۲). **مقایسه نگرش به ازدواج و طلاق و دل‌بستگی به همسالان در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی خانواده‌های عادی و طلاق**. مجله روانشناسی مدرسه دوره ۲، شماره ۳، ص ۷۵-۵۷.
- سامانی، سیامک. (۱۳۸۱). **مدل علی همبستگی خانوادگی، استقلال عاطفی و سازگاری**، پایان‌نامه دکتری، دانشگاه شیراز.
- سرایی، حسن و اوچاقلو، سجاد. (۱۳۹۲). **مطالعه «نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران مطالعه موردی: زنان شهر زنجان»**، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سری ۵، شماره ۴.
- شفایی‌مقدم، الهام، نیازی، محسن، شاطریان، محسن. (۱۳۹۴). **بررسی نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی مؤثر در نگرش منفی به ازدواج (مطالعه موردی شهروندان شهرستان کاشان)**، جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۶، شماره ۲، ص ۹۱-۶۷.
- شهشهانی، مریم‌سادات، صف‌آرا، مریم. (۱۴۰۱). **رابطه بین سلامت معنوی با انسجام خانواده و سبک‌های هویت در زنان بی‌سرپرست و بدسرپرست**، مجله پژوهش در دین و سلامت، ۸ (۳)، ص ۱۴۱-۱۲۸.

- صدفی، الناز، منیرپور، نادر، میرزا حسینی، حسن. (۱۳۹۹). *تبیین روابط ساختاری رابطه کیفیت روابط ابژه‌ای و ناپایداری ازدواج بر اساس نقش میانجیگر توانمندی ایگو*. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، سال ۶۳، ویژه روانشناسی، ص ۱۶۵-۱۵۲.
- عینی، ساناز، نریمانی، محمد، عطادخت، اکبر، بشرپور، سجاد، صادقی موحد، فریبا. (۱۳۹۷). *اثربخشی درمان شناختی-تحلیلی بر قدرت ایگو و روابط موضوعی افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی*. مجله پزشکی ارومیه، دوره ۲۹، شماره ۱، ص ۱-۱۱.
- عینی، ساناز. (۱۳۹۷). *مقایسه اثربخشی روش‌های درمان مبتنی بر ذهنی‌سازی و درمان شناختی-تحلیلی بر قدرت ایگو، روابط موضوعی و مکانیسم‌های دفاعی افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی*. پایان نامه دکتری تخصصی، دانشگاه محقق اردبیلی، ص ۳۳-۲۸.
- گشکی، شیدا. (۱۳۹۶). *بررسی اثربخشی آموزش پیش از ازدواج به شیوه تصویرسازی ارتباطی بر انتظار از ازدواج و نگرش به ازدواج دانشجویان دختر در آستانه ازدواج دانشگاه کردستان*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه کردستان.
- گروسی، سعیده، یاری نسب، فاطمه. (۱۳۹۹). *تفاوت نسلی نگرش به ازدواج و عوامل موثر در آن در زنان ساکن شهر یاسوج*. مقاله‌ی پژوهشی، مطالعات راهبردی زنان، دوره ۲۲، شماره ۸۷، صفحه ۱۴۹-۱۳۱.
- نیلفروشان، پریسا؛ نویدیان، علی؛ و عابدی، احمد. (۱۳۹۲). *بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس نگرش نسبت به ازدواج*. روان پرستاری، ۱(۱): ۳۵-۴۷.
- Armina, A & Troia, B. (2020). Evolving opinions: Evidence on marriage equality attitudes from panel data. *Social Science Quarterly*, 185-195, (1)98.
- Braaten, E. B & Rosén, L. A. (1998). Development and validation of the Marital Attitude Scale. *Journal of Divorce & Remarriage*, 29(3-4), 83-91.
- Fouché, P. J., Naidoo, P., & Botha, T. (2019). A psychobiographical portrait of adam small's eriksonian ego-strengths or virtues: Contextualized within South Africa's apartheid-eras. In *New trends in psychobiography* (pp. 423-442). Springer, Cham
- Mal S. (2013). Knowledge and attitude towards marriage of currently married women in Paschim Medinipur district of West Bengal, India. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 3(8), 46-57.
- Markstrom, C. A., Sabino, V. M., Turner, B. J., & Berman, R. C. (1997). The psychosocial inventory of ego strengths: Development and validation of a new Eriksonian measure. *Journal of*

youth and adolescence, 26(6), 705–732.

- Olson, D. H. (1999). Circumplex model of marital & family systems. *Journal of Family Therapy*, 22, 144–167
- Raymo JM, Park H. (2020). Marriage Decline in Korea: Changing Composition of the Domestic Marriage Market and Growth in International Marriage. *Demography*, 57(20), 1–24
- Rajesh V, Diamond PM, Spitz MR, Wilkinson AV.(2015) Smoking initiation among Mexican heritage youth and the roles of family cohesion and conflict. *Journal of Adolescent Health.*;57(1):24–30.
- Strong, B, Cohen TF. (2013). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society*. Cengage Learning.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics (5th edn)*. Boston: Pearson Education.
- Willoughby, B. J. (2010). Marital Attitude Trajectories Across Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(11). 1305–1317.